

Anotace

Pracovní list obsahuje cvičení založená na jazykovém materiálu z korpusu. Učitel si cvičení připraví předem, žáci ve výuce s korpusem nepracují. Na základě autentického jazykového materiálu si ovšem upevní pravidla pro užití akuzativních koncovek substantiv a adjektiv. Cvičení lze samozřejmě upravit pro další pády.

Postup práce

Cvičení neslouží pro první seznámení s akuzativem. Žáci by s tímto pádem měli být seznámeni v komunikačním kontextu. Vhodná jsou např. témata objednávání v restauraci (dám si + akuzativ) nebo představování rodiny (mám + akuzativ). Cvičení v tomto pracovním listu jsou zaměřena jen na koncovky a neobsahují jednotlicí komunikační téma. Žáci by si na jejich základě měli upevnit probranou látku aktivním způsobem. Je možné, že skloňování podle některých vzorů (např. *předseda* a *soudce*) pro ně bude nové.

Před rozdělením pracovního listu je nutné žáky uvést do tématu. Učitel se jich může zeptat, kdy používáme akuzativ. Příkladové věty může shromažďovat na tabuli po skupinách podle rodů. Je vhodné jednotlivé rody barevně odlišit. Pozornost žáků následně obrátí k typickým zakončením. Žáci sami nejspíš nevyjmenují substantiva skloňovaná podle všech vzorů. Učitel jim proto rozdá pracovní list. První větu v prvním cvičení s nimi přečte v plénu a nechá si nadiktovat adjektivum a substantivum v nominativu. Dále žáci postupují samostatně nebo ve skupinách. Vhodné je zkontrolovat řešení hned po femininu, aby si žáci uvědomili rozdíl mezi tvrdým a měkkým adjektivem.

Druhý úkol žáci plní až po kontrole prvního. Opět je vhodné vyřešit první příklad dohromady.

Po splnění druhého úkolu se učitel žáků zeptá, která substantiva a adjektiva se v akuzativu nemění. Pro žáky je motivační, když vědí, že si nemusí zapamatovat takové množství koncovek.

Na tuto fázi formulace pravidel by měla navazovat procvičovací fáze, ve které žáci využijí své znalosti. Materiál k procvičení lze opět najít v korpusu.

1) Napište první pád (nominativ) **tučných přídavných a podstatných jmen** (adjektiv a substantiv):

akuzativ (čtvrtý pád) – ženský rod:	nominativ (první pád)
Koupím si celou láhev .	celá lahev
Dělá mi to velkou radost .	
Basketbalisté Nymburka mají další výhru : Pohár České pošty.	
Dnes máte poslední šanci koupit si levnější vstupenky.	
akuzativ (čtvrtý pád) – mužský rod životný:	
Mám nového přítele . Už nemám ráda svého muže .	
Máme ještě mladšího syna .	
Máme v práci staršího kolegu .	
Každý král potřebuje dobrého rádce .	
akuzativ (čtvrtý pád) – mužský rod neživotný:	
Byla jsem celý den doma.	
Příští měsíc pojedeme do Argentiny.	
akuzativ (čtvrtý pád) – střední rod:	
Mám rád dobré jídlo .	
Do školy potřebuju čisté oblečení .	
Jaké granule jsou nejlepší pro malé štěně ?	
Zítřejší máme další rande .	

2) Doplňte tabulku. První řešení je příklad.

	první pád – koncovky	čtvrtý pád – koncovky
ženský rod		
celá láhev	-á (celá), -konsonant (v)	-ou (celou) --- (láhev)
velká radost	-á (velká), -konsonant (t)	___ (___) ___ (___)
další výhra	-í (další), -a (výhra)	___ (___) ___ (___)
poslední šance	-í (poslední), -e (šance)	___ (___) ___ (___)
mužský rod životný		
nový přítel / muž	-ý (nový), -tel / měkký konsonant (přítel/muž)	___ (___) ___ (___) / (___)
mladší syn	-í (mladší), -tvrdý konsonant (syn)	___ (___) ___ (___)
starší kolega	-í (starší)	___ (___) ___ (___)
dobrý rádce	-ý, (dobrý), -e (rádce)	___ (___) ___ (___)
mužský rod neživotný		
celý den	-ý (celý), -konsonant (den)	___ (___) ___ (___)
příští měsíc	-í (příští), -konsonant (měsíc)	___ (___) ___ (___)
střední rod		
dobré jídlo	-é (dobré), -vokál (jídlo)	___ (___) ___ (___)
čisté oblečení	-é (čisté), -vokál (oblečení)	___ (___) ___ (___)
malé štěně	-é (malé), -vokál (štěně)	___ (___) ___ (___)
další rande	-í (další), -vokál (rande)	___ (___) ___ (___)

Postup práce s korpusem

V rozhraní KonText zvolte korpus syn2015. Jako Typ dotazu zvolte CQL a klikněte na Vložit tag. Jako slovní druh vyberte adjektivum (hledáme věty, ve kterých se budou vyskytovat adjektiva), dále příslušný jmenný rod (femininum, maskulinum animatum, maskulinum inanimatum, neutrum), číslo singulár, pád akuzativ. Klikněte na Vložit.

The screenshot shows the KonText interface with the following elements:

- Logo: **kon text**
- Navigation: Dotaz, Korpusy, Uložit, Konkordance, Filtr, Frekvence, Kolokace, Zobrazení, nápověď
- Corpus: **syn2015**
- Search: Hledat v korpuse
- Form fields: Korpus: ; Typ dotazu: (with a help icon)
- Dialog: **Vytvořit tag** (with a close icon 'X')
- Search query: **Dotaz:** (with buttons: Vložit, Krok zpět, Obnovit)
- Word class list (1) Slovní druh [12]:
 - N - substantivum (podstatné jméno)
 - A - adjektivum (přídavné jméno)
 - P - pronomen (zájmeno)
 - C - numerál (číslovka, nebo číselný výraz s číslicemi)
 - V - verbum (sloveso)
 - D - adverbium (příslowce)
 - R - prepozice (předložka)
 - J - konjunkce (spojka)
 - T - partikule (částice)
 - I - interjekce (citoslovce)
 - Z - interpunkce
 - X - neznámý nebo neurčený slovní druh
- Other filters (2) Detailní určení slovního druhu [7], (3) Jmenný rod [5], (4) Číslo [4], (5) Pád [8], (6) Přivlastňovací rod [3], (7) Přivlastňovací číslo [0], (8) Osoba [0], (9) Čas [0], (10) Stupeň [4], (11) Negace [3]
- Buttons: Spec, Ome, Hledat

Výsledný tag se vloží do pole Dotaz. Jako Výchozí atribut ponechte word. Můžete specifikovat kontext tak, aby se přímo za adjektivem objevilo podstatné jméno (viz obrázek). Není to ovšem nutné, vět bez substantiv se i bez specifikace zobrazí jen málo.

kon text Dotaz Korpusy Uložit Konkordance Filtr Frekvence Kolokace Zobrazení Náповěda

Korpus: syn2015

Hledat v korpusu

Korpus: ★

Typ dotazu: ?

Dotaz:

Výchozí atribut: (popis morf. značek)

▼ Specifikovat kontext

Filtrovat podle lematu

Velikost kontextu: tokenů.

Lemma(ta) z těchto položek.

Slovní druh

Velikost kontextu: tokenů.

Slovní druh: (použijte Ctrl+klik pro vícenásobný výběr)

- podstatné jméno
- přídavné jméno
- zájmeno
- číslovka

z těchto položek.

► Omezit hledání

Dále klikněte na Hledat. Zobrazí se vám konkordance.

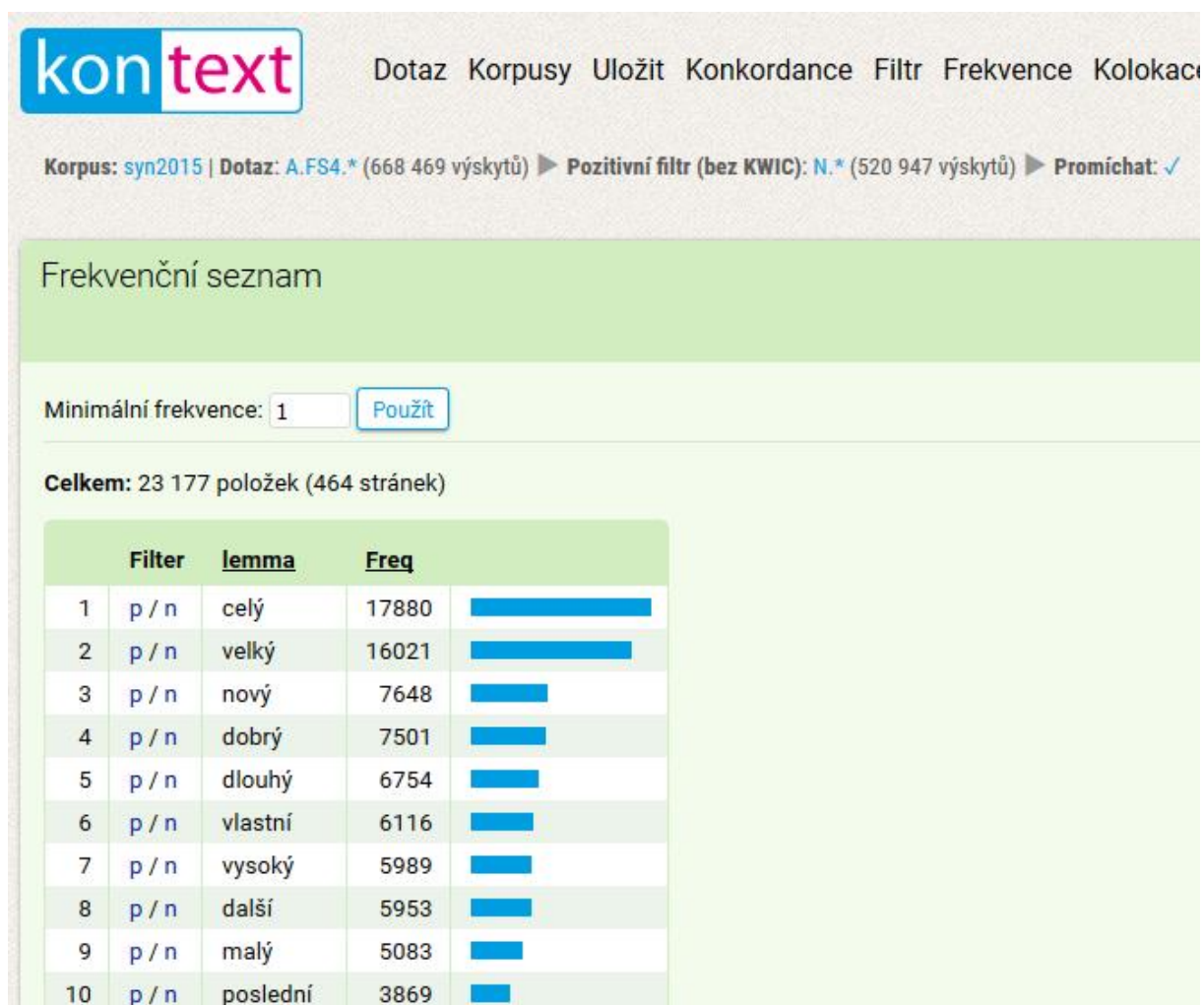
Výskytů: 520 947 | i.p.m. R: 4 314,31 (vztaheno k celému "syn2015") | ARF R: 313 000,5 | Výsledek je promíchán

Výběr řádků: základní | Atributy: [?]

☐	Pátek Lidových novin	Je to spíš náhoda, že jsem se rozhodla pro	romskou	divku	Její etnikum není pro filmový příběh nijak zvlášť
☐	Teorie a praxe strukturalistických dotčivacích programů v aplikologii	Cilová skupina - osoby v akutní krizi, které potřebují	okamžitou	stabilizaci	svého psychického stavu a které to nezvládnou svými silami
☐	Vlasta	Léta v pozici první dámy ji ale naučila poněkud krotit	živelnou	bezprostřednost	a diplomaticky klíčkovat, kdybyste se jí chtěli dostat
☐	Parlamentní listy	Babiš, raději ani slovo - Po kavárnách se už	dětí	obou vypráví, jak se volil ředitel ČT a jaký	
☐	Respekt	promíjí či promlčí 162ké hříchy jako sexuální zneužívání dětí nebo	stevenou	polemiku	s dogmatem? Na tuto otázku zná na Slovensku
☐	Na luvu medvědí	. Petr jin následně vysvětlí, že jde o naši	českou	tradici	, že se to dělá u každé ulovené zvěře
☐	Sepia	stnu - Když se nacházela relativně blízko, svoji	mílevanou	rodinu	neucítila - Ostrovní koalové a jeden velmi hladový pes
☐	Zeměň pod cizím jménem	uložených peněz veletel věznic prap. Vozka předal Juli Paikové "	měsíční	gálí	na měsíc duben 1948 v částce 2 000 Kč.
☐	Zrni	vzdělání z knih také není k založení, ne?	Autropologickou	literaturu	znal lépe než já, a to včetně frankofonních

Po kliknutí na tučně vyznačené adjektivum se vám zobrazí širší kontext. Z vět je třeba vybrat takové, které budou odpovídat úrovni žáků, případně je třeba věty přizpůsobit. Vhodné je

zobrazit si nejprve nejfrekventovanější adjektiva pomocí funkce Frekvence. Po kliknutí na Frekvence a zvolení atributu Lemmata se zobrazí frekvenční seznam:

kon text

Dotaz Korpusy Uložit Konkordance Filtr Frekvence Kolokace

Korpus: syn2015 | Dotaz: A.FS4.* (668 469 výskytů) ► Pozitivní filtr (bez KWIC): N.* (520 947 výskytů) ► Promíchat: ✓

Frekvenční seznam

Minimální frekvence:

Celkem: 23 177 položek (464 stránek)

	Filter	lemma	Freq	
1	p / n	celý	17880	<div style="width: 100%;"></div>
2	p / n	velký	16021	<div style="width: 90%;"></div>
3	p / n	nový	7648	<div style="width: 43%;"></div>
4	p / n	dobrý	7501	<div style="width: 42%;"></div>
5	p / n	dlouhý	6754	<div style="width: 38%;"></div>
6	p / n	vlastní	6116	<div style="width: 34%;"></div>
7	p / n	vysoký	5989	<div style="width: 33%;"></div>
8	p / n	další	5953	<div style="width: 33%;"></div>
9	p / n	malý	5083	<div style="width: 28%;"></div>
10	p / n	poslední	3869	<div style="width: 21%;"></div>

Příkladové věty zobrazíte funkcí pozitivní filtr (p). Z nich vyberte vyhovující tak, aby byla zastoupena měkká i tvrdá adjektiva i všechny typy skloňování. Věty zjednodušte podle úrovně žáků.